

Bijlage 1 bij

De Kracht van de Provenierswijk

(Toekomstvisie Provenierswijk, opgesteld door bewoners) :

Waarom een beeldkwaliteitsplan voor de Provenierswijk?

De legitimatie voor het maken van een Beeldkwaliteitsplan voor een bestaande stadswijk bestaat doorgaans uit, aan de ene kant, de wens tot behoud van aanwezige waardevolle karakteristieken en het willen inspelen op (mogelijke) ontwikkelingen die een bedreiging voor deze karakteristieken zouden kunnen vormen aan de andere kant.

Om met het eerste te beginnen:

- a. De kwaliteiten van de Provenierswijk, zowel op zichzelf als voor Rotterdam als geheel.

De Provenierswijk als onderdeel van Rotterdam Noord

Om de waarde van de Provenierswijk duidelijk te maken dienen we eerst te kijken naar het grotere geheel waar deze wijk onderdeel van uitmaakt: Rotterdam Noord. De Provenierswijk deelt veel karakteristieken met de meeste andere buurten in dit stadsdeel, en zij deelt zeker mee in de eer als Noord wordt benoemd als: 'Het Montmartre van Rotterdam'.

Maar wat wordt nu eigenlijk met deze uitspraak bedoeld? Wat voor overeenkomsten heeft Noord met deze beroemde Parijse wijk?

Geen Moulin Rouge of ander bruisend nachtleven, dat is waar, en ook geen schitterende vergezichten bij katedralen. Maar wel degelijk het 19de eeuwse karakter, de structuur van smalle percelen en individuele panden, de gesloten bouwblokken en aaneengesloten straatwanden, de vrolijke gedecoreerdheid van de huizen. Maar ook de afwisseling van drukke hoofdstraten, (soms) romantische zijstraatjes en hier en daar een uitzicht op een aan alle kanten door bebouwing omsloten plein. De concentratie van kleinschalige activiteiten, verspreide winkels en voorzieningen, en in zijn algemeenheid de levendigheid en de grote menging van bevolkingsgroepen roepen natuurlijk ook 'Parijse' associaties op. Noord is een 'dwaalzone': hier kan men al lopend en struinend ontdekken, kleine winkels bezoeken, tweedehandszaken aflopen, gevels en mensen bekijken en op een terras zitten, precies zoals we dat kennen van historische binnensteden of 19de-eeuwse stadsdelen van Brussel, Londen en Parijs. Kortom, hier wordt de meest klassieke vorm van grootstedelijkheid aangetroffen. Eigenlijk is Noord, althans grote delen hiervan, te beschouwen als een soort binnenstad.

Deelgemeente Noord en Rotterdam

Het belang van dit alles voor Rotterdam als geheel is groot. Zeker voor Rotterdam, zou men kunnen zeggen, omdat juist deze stad het zonder historisch centrum moet stellen en de nieuwe stedelijke kwaliteiten die daarvoor in de plaats zijn gekomen weliswaar aanspreken op hun moderne karakter,

maar (buiten het kernwinkelcentrum) minder op levendigheid, ruimtelijke intimiteit en ruimtelijk-visueel genot op voetgangers- en plintniveau. De nieuwe kwaliteiten zijn grootstedelijk, maar ze vormen geen 'dwaalzone'.

Daar komt nog bij dat veel Rotterdamse oude wijken die eveneens een dergelijk 'Montmarte-achtige' uitstraling hebben in het kader van het vernieuwen en verbeteren van de woningvoorraad op geheel Rotterdamse wijze voortvarend ter hand zijn genomen en vaak beroofd van hun romantische uitstraling en verzakelijkt (en dikwijls ook verarmd) geworden zijn. Kortom: meer dan in andere grote steden in Nederland is de kleinschalige 'dwaalzone' een bijzonder schaars artikel.

Aspecten van stedelijkheid en de kansen van deelgemeente Noord

Hoe spannend en oogstrelend een centrum van de 21ste eeuw ook kan zijn, een dwaalzone zoals boven beschreven is een onmisbare kwaliteit voor elke stad die als stedelijk bekend wil staan. Hier liggen dus grote kansen voor Noord, en zeker voor het 19^e eeuwse gedeelte. Alleen....aan welke aspecten dient in het ruimtelijk beleid dan aandacht te worden geschonken?

Er wordt vaak gesteld dat 'een stedelijk divers milieu wordt gekenmerkt door een 'grote diversiteit aan inkomensgroepen en huishoudtypen'. Dat is ongetwijfeld waar, maar tóch is er meer nodig om een stadskwartier tot een 'Montmartre' te maken of om het als zodanig te behouden. Een stad met een aantrekkelijke vorm van (binnen-)stedelijkheid wordt gekenmerkt door de dimensies: concentratie, intensiteit, levendigheid, herbergzaamheid en visuele aantrekkelijkheid. Samen staan zij in dienst van drie hoofdfuncties: de utilitaire, de communicatieve en de psychische.

In tegenstelling tot wat dikwijls gedacht wordt, is juist deze laatste (de psychische) in de *beleving* van de bewoners en gebruikers van de stad de belangrijkste. Of men nu lang in een bepaalde omgeving woont of deze voor de eerste keer bezoekt, meerdere onderzoeken hebben laten zien dat de gebouwde omgeving door bewoners en bezoekers vooral aan de hand van *affectieve* termen wordt beschreven. Dat wil zeggen: zij beschrijven de gebouwde omgeving niet zozeer op een functionele manier (in die en die straat wordt gewerkt, daar wordt gewoond of gewinkeld), maar eerder met emotionele begrippen als: 'een prettige woonomgeving', 'een benauwende straat', een 'mooie gevelwand', een 'unheimisch plein', etc. etc.'

Het ligt dus voor de hand dat de stedenbouwkundige opzet van de gebouwde omgeving en het uiterlijk van de gebouwen een heel belangrijke rol spelen in die beleving. Dit geldt voor elke gebouwde omgeving, maar in het bijzonder voor een gebied dat als stedelijke trekpleister moet dienen. Dat wil zeggen: mensen moet aantrekken die er langer en vaker verblijven dan strikt noodzakelijk is voor de functionele bezigheden die zij daar hebben.

In Noord, en zeker in het 19^e eeuwse gedeelte, is het dus het samenspel van de menging van huishoudtypen en inkomens, van levendigheid, concentratie van voorzieningen en mensen *en* van de visuele aantrekkelijkheid en herbergzaamheid, die deze wijk zo attractief maakt.

De kwaliteiten van de Provenierswijk

Wat voor Noord geldt, geldt ook voor de Provenierswijk, met inachtneming van enkele verschillen natuurlijk. De binnenstad dimensies als 'intensiteit' (van contacten) en 'levendigheid' zijn hier weliswaar minder ontwikkeld dan in het Oude Noorden, toch is de Provenierswijk wel degelijk aan te

merken als een gebied met een aantrekkelijk stedelijk milieu. De meer dan gemiddelde bevolkingsdichtheid zorgt voor een hoge concentratie van mensen (soms *te* hoog, maar dat is een andere kwestie). Dit brengt een 'verdikking', een intensivering van het stedelijk leven met zich mee, ondanks het gebrek aan winkels en (zichtbare) bedrijvigheid. Maar, dat is al vermeld, stedelijkheid en aantrekkelijke stedelijke ruimten in zijn algemeenheid zijn ook sterk afhankelijk van de fysieke structuur van de gebouwde omgeving en van het uiterlijk van de gebouwen en bouwwerken die hier deel van uitmaken. Niet alle stedenbouwkundige structuren en ook niet alle vormen van architectuur zijn even goed in staat een stadsbeleving of een aangenaam verblijfsklimaat op te roepen. Wat dat aangaat heeft de Provenierswijk, zo goed als het Oude Noorden, belangrijke kaarten in handen. Ook hier is de stedenbouwkundige opzet er één van een besloten en fijnmazig type. De gesloten straatwanden zorgen voor een continue stedelijke beleving en een gevoel van intimiteit. De geringe doorzichtigheid van het 'stedelijk weefsel', dat wil zeggen het niet kunnen (voor)zien waar men om de hoek op zal stuiten, wat zich achter de straatwand bevindt, omdat het doorzicht aan alle kanten wordt ingeperkt en het verloop van de straten, de architectuur, en de functies en activiteiten achter de plaats waar men zich bevindt niet voorspelbaar zijn, die 'ondoorzichtigheid' nodigt uit tot struinen en ontdekken.

De aaneenschakeling van smalle panden, dus de snelle opeenvolging van verschillende visuele indrukken versterkt dit gedrag en dat geldt ook voor de decoratie van de gevels, dat zelfs het element bij uitstek is dat variëteit aanbrengt in de openbare ruimte.

Toch zit de waarde van dit soort buurten niet alleen in de variëteit van de bebouwing, maar evenzogoed in de visuele samenhang van die verschillende gebouwen. De vele panden verschillen vaak op detailniveau, maar lijken in hoofdopzet zeer veel op elkaar. Zij vormen tezamen een 'eenheid in verscheidenheid'. In de verhouding tussen eenheid en verscheidenheid, dus in de vraag of het patroon of juist de afwijkingen daarop de overhand hebben, schuilt zelfs voor een belangrijk deel de waardering die een gebouwde omgeving te beurt valt. In de Provenierswijk, zoals in veel vooroorlogse buurten, is die verhouding op veel plekken bijzonder afgewogen en het beeld soms zelfs van een moeilijk te overtreffen kwaliteit.

Al met al is de meest in het oog springende ruimtelijke kwaliteit van de Provenierswijk hier nog onbesproken gebleven: de singels. De aantrekkelijkheid van het beeld van Proveniers- en Spoorsingel kan nauwelijks overdreven worden. Deze groene ruimten hebben in hoge mate een romantisch karakter, door het slingerende verloop van het water, de vele volgroeide bomen op een hellend grastapijt en het 'chique' decor van herenhuis-achtige bebouwing. Het brede profiel zorgt ervoor dat men hier misschien wel van een klein *stadspark* kan spreken.

De singels zijn de Gouden Randjes, maar ook de ruimtelijke 'dragere' van de wijk: als geen ander ruimtelijk element verlenen zij aan dit gebied identiteit. Alles, zelfs de achterliggende straten zijn aan de dragende singels 'opgehangen'. En dat heeft weer een belangrijke aanzuigende werking op de typische 'binnenstadsbewoner', die de fraaie en voor Rotterdam zeldzame combinatie van een romantisch groene, maar stedelijke omgeving met een ligging onmiddellijk tegen het centrum aan zeker niet neusophalend aan zich voorbij zal laten gaan. De binnenstadsbewoner is een *voorkeurbewoner*, hij kiest welbewust voor het stedelijk milieu, maar is dan ook des te kieskeuriger. Ook voor het centrum van Rotterdam zijn de singels van de Provenierswijk dus een kip met gouden eieren.

De ruimtelijke kwaliteiten van de Provenierswijk en het gemeentelijk beleid

Geheel origineel zijn deze vaststellingen niet: in allerlei gemeentelijke stukken met betrekking tot de ruimtelijke ordening is de laatste jaren een forse omslag waar te nemen in het denken over de dichtbevolkte vooroorlogse wijken. Gedurende enkele decennia was het stedenbouwkundig en volkshuisvestelijke beleid in dit soort gebieden weliswaar op kwaliteitsverbetering gericht, maar dit begrip kreeg in theorie en praktijk een zeer cijfermatige inhoud. Verbetering betekende: dat wat met vrij grote zekerheid kan worden berekend. Dit leidde ertoe dat naoorlogse stedenbouwkundige en woontechnische normen op de 19de eeuwse wijken werden losgelaten, dat andere functies als het wonen hier werden geweerd, dat dit soort gebieden niet geschikt werden geacht voor hogere inkomensgroepen en dat het begrip architectonische kwaliteit vooral betrekking had op de voorzieningen in de plattegrond van de woning.

Geheel in lijn met de landelijke (en internationale) ontwikkelingen is de blik nu breder geworden. Zeker voor Rotterdam is die beleidswijziging geen overbodige luxe, want hier is het gebrek aan een (visueel) aantrekkelijk, 'divers' en 'gemeleerd' stedelijk milieu nijpender dan in welke andere grote stad in Nederland dan ook. Het beleid is en dient dan ook te zijn: maak het wonen in de traditioneel stedelijke milieus van Rotterdam aantrekkelijker, opdat dit een stad wordt waar niet alleen aan de randen, maar ook in het hart hogere inkomensgroepen (naast lagere inkomensgroepen) wonen. De 'echte stadsmens' moet ook in Rotterdam weer op een kwalitatief hoogwaardige manier in een stedelijke omgeving kunnen wonen. De Kop van Zuid of het Lloydkwartier zijn grootschalige voorbeelden van de uitwerking van dit beleid, maar ook de herwaardering van de resterende 19de-eeuwse bebouwing in de stad alsook het uiterlijk van de gebouwde omgeving wordt bewust ingezet als middel om de stad attractiever te maken. Kernvraag hierbij is: wat is en wat zou de uitstraling moeten zijn van een specifiek gebied in de stad.

Bedreigingen voor de Provenierswijk

Een Beeldkwaliteitsplan zou zonder meer in het beleid van Noord passen. Meer nog: de redenen om een Beeldkwaliteitsplan te maken voor de Provenierswijk worden steeds dringender en de noodzaak om het snel te doen eveneens.

Her en der is in de afgelopen periode gesloopt. En hoewel het officiële sloopprogramma bescheiden is, kunnen op veel plekken in de wijk ernstige verzakkingen worden waargenomen, ook in de meest waardevolle stukken van de Spoor- en Provenierssingel.

Bij een korte navraag blijkt er dikwijls ook nog geen funderingsherstel te hebben plaatsgevonden of zijn de panden in de stadsvernieuwingsperiode aangepakt voor slechts een 'kleine beurt'. Dit laatste betekent dat er een instandhoudingstermijn wordt aangehouden van 20 jaar en dat daarna kan worden overgegaan tot sloop/nieuwbouw. De renovaties van het eerste uur beginnen reeds het einde van hun afschrijvingstermijn te naderen; dit kan een vingerwijzing voor een afnemend kwaliteitsniveau zijn. Een tweede stadsvernieuwingsronde – met geheel andere sociaal-economische randvoorwaarden (marktwerking, veranderde bevolkingssamenstelling) staat voor sommige delen van de wijk voor de deur. De Wijkvisie die woningcorporatie Havensteder per 2009 presenteerde, vormt hiervan feitelijk een aankondiging. Het is te verwachten dat – na afloop van de financiële crisis - er in de (nabije) toekomst meerdere panden in de wijk zullen worden vervangen of opnieuw opgeknapt en dat het fysieke transformatieproces van de Provenierswijk (al dan niet versneld)

doorgaat. Dit kan kansen bieden voor de wijk, maar gezien de ontwerp- en afwerkingskwaliteit van veel andere nieuwbouw- of renovatieprojecten in vooroorlogse gebieden in Rotterdam is dat allerminst vanzelfsprekend.

Zo beschouwd zijn er met het oog op sloop-nieuwbouw/renovatie twee bedreigingen voor de Provenierswijk. Sloop, omdat daarmee het arsenaal aan gebouwen en straten met een rijke gevelornamentiek, en dus met een belangrijke bijdrage aan het 'montmartre-gevoel' van Noord verder en verder afneemt. En nieuwbouw, omdat dit, met de huidige hoge bouwkosten, strenge bouwtechnische eisen en 'abstracte' architectuurnormen (vrijwel) nooit meer dezelfde verfijning en architectonische rijkdom kan bieden als de gebouwen die zij vervangt.

In de regel betekent vervanging van vooroorlogse gebouwen in Noord dat de woontechnische kwaliteit weliswaar aanzienlijk verbetert, maar dat op *functioneel niveau*:

- de voorraad goedkope bedrijfs- of woongebouwen afneemt en de wijk eenzijdiger wordt, minder gemêleerd.

En op *beeldniveau*:

- Dat het snelle ritme van smalle, individuele panden wordt ingeruild voor een traag staccato van langgerekte blokken, opgebouwd uit identieke, zich herhalende eenheden.
- Dat er, behalve op dit grotere niveau, eveneens een vergroving plaatsvindt op het kleinere schaalniveau: het architectonische detail. Ornamentiek verdwijnt geheel of wordt juist grootschalig. De gebouwde omgeving krijgt een strengere en zakelijker uitstraling.
- Dat de gemiddelde hoogte van de gebouwen afneemt, of juist sterk toeneemt.
- Dat door de introductie van zeer uiteenlopende architectuurstijlen het beeld van Noord 'versnipperd'. De 'diversiteit' van de traditionele architectuur zit vooral in de details, die van pand tot pand verschillen. De 'diversiteit' van nu betekent het ontwerpen van gebouwen die als geheel afwijken van de omliggende bebouwing, maar juist op detailniveau uit standaardproducten zijn opgebouwd. Het woord 'diversiteit' is dan wel precies hetzelfde, maar beide soorten zijn van een geheel andere orde en leveren een totaal ander beeld op.

Als gevolg van dit alles gaan binnenstad (de oude wijken) en buitenwijk gaandeweg meer op elkaar lijken. Gechargeerd gezegd: hogere inkomensgroepen worden niet zozeer de binnenstad ingelokt maar wel wordt de buitenwijk gedachteloos in de binnenstad getransplanteerd.

Eenzelfde behoedzame houding is geboden ten opzichte van een ontwikkeling die een grote kans, maar ook wel eens de grootst denkbare bedreiging zou kunnen betekenen in de geschiedenis van de Provenierswijk: het Centraal Station sleutelproject en het hieraan gekoppelde City Business District.

Als geen ander stadsdeel zal de Provenierswijk onverbiddelijk te maken krijgen met de directe neveneffecten. En hoewel nog lang niet duidelijk is hoe deze er precies zullen uitzien, kan al wel worden ingeschat dat het aantal zonuren in het zuidelijk deel van de Provenierswijk flink kan afnemen (dit zeker in de winter wanneer de behoefte aan zonlicht het grootst is; zowel gemeentelijke als door inwoners van de Provenierswijk gemaakte bezonningsstudies geven dit aan). Het is niet gezegd, maar het is ook niet ondenkbaar dat door de schaduw van het sleutelproject de waarde van het onroerend goed ter plaatse van het Zuster Hennekenplein, de Stationssingel, de zijstraten van de Provenierssingel en in de Jacob Loisbuurt zo zal dalen dat particuliere investeringen

in de veelal monumentale panden minder of niet meer rendabel zijn, de singels en straten verloederen en er een uittocht in gang wordt gezet. Dit zet de deur open voor (grootschalige) sloop, schaalvergroting en 'beeldvergroving'. Ook het 'omgekeerde' scenario is mogelijk: de druk van de vastgoedsector op de Provenierswijk kan als gevolg van de C.S.-ontwikkelingen de komende jaren flink toenemen. Doorgaans houdt ook dit een schaalvergroting (hoge grondkosten vragen om meer volume) en een 'beeldvergroving' in die, eenmaal in gang gezet, eveneens zijn eigen stuwkracht ontwikkelt en in de praktijk moeilijk te stoppen blijkt. De Provenierswijk heeft hiervan met het - inmiddels gelukkig gestopte - project Walenburgerhof al een voorproefje gezien.

Welke richting de C.S.-ontwikkeling de Provenierswijk op zal sturen (en dat kunnen er vele zijn, want ook combinaties van bovenvermelde draaiboeken zijn mogelijk), is op dit moment moeilijk in te schatten, maar het is wel zo realistisch er vanuit te gaan dat de wijk hoe dan ook een nieuwe fase in zijn bestaan zal ingaan en een oude definitief zal afsluiten. Het is dus zaak niet te wachten tot de weeromslag daadwerkelijk plaatsvindt, maar hierop te anticiperen en nu alvast de instrumenten klaar te zetten die men straks nodig zal hebben om geen speelbal van externe krachten te worden. Aan de Noordsingel en de Zaagmolenstraat is bijvoorbeeld uitstekend af te lezen hoe het de Proveniers- en Spoorsingel en delen van de Jacob Loisbuurt kan vergaan indien men in roerige tijden (zie bijvoorbeeld de huidige kredietcrisis) of bij belangrijke mentaliteitsverschuivingen waardevolle elementen niet boekstaft en deze geen kwaliteitsbeoordeling toekent.

↑ Zaagmolenstraat

Noordsingel ↑

Het Beeldkwaliteitsplan en het beschermd stadsgezicht

De gemeente heeft indertijd aangegeven te overwegen de Proveniers- en de Spoorringel te zullen voordragen als beschermd stadsgezicht in de zin van de Monumentenwet 1988. Dit roept de vraag op of een dergelijke bescherming voor de wijk dan niet genoeg is, en of er dan nog wel behoefte is aan een Beeldkwaliteitsplan. Wat heeft een Beeldkwaliteitsplan dat een beschermd stadsgezicht niet heeft (of andersom)? Om met het meest voor de hand liggende te beginnen: een Beeldkwaliteitsplan zou zich uitstrekken tot de *gehele* Provenierswijk, daar de 'binnengebieden' net zo belangrijk worden geacht voor het 'totaalbeeld' als de singels. Een 'vergroving' van de Proveniersstraat of delen van de Hoevebuurt zou op zich een aantasting betekenen van de belevingswaarde van dit gedeelte van de stad, maar zou bovendien het isolement van de wijk, ook van de singels, vergroten. Een beschermd stadsgezicht is daarentegen een instrument dat wordt ingezet voor de bescherming van die buurten die een waarde vertegenwoordigen voor de gehele stad of zelfs voor het gehele land. Een dergelijke aanwijzing zou zich dus strikt tot de singels beperken.

Het tweede deel van het antwoord op bovenstaande vraag heeft betrekking op de aard en werking van het instrument 'beschermd stadsgezicht'. De rechtsgevolgen voor een gebied dat als beschermd stadsgezicht is aangewezen zijn vaak driedelig:

- a. Er dient een beschermend bestemmingsplan te worden gemaakt of anders moet het bestaande bestemmingsplan worden aangepast zodanig dat de bescherming van de cultuurhistorische waarden van de gebouwde omgeving voorop staat.
- b. Voor alle sloopwerkzaamheden aan bouwwerken waar ooit een bouwvergunning voor is verleend moet een sloopvergunning worden aangevraagd. Deze wordt slechts afgegeven als er voldoende zekerheid is over de uitvoering van vervangende nieuwbouw.
- c. Vele bouwwerken, waaronder soms ook de kleine zijn vergunningsplichtig.

Het karakter van een gebied dat als beschermd gezicht is aangewezen lijkt met deze maatregelen goed gewaarborgd. Toch is dat te snel geoordeeld, want ook dit instrument kent zijn beperkingen. Vanaf de jaren '70 heeft er ten aanzien van beschermde stadsgezichten een beleidsomslag plaatsgevonden waarbij niet meer zozeer het architectonisch beeld karakterbepalend wordt geacht voor het stads- of dorpsgezicht, maar eerder de stedenbouwkundige karakteristieken, de hoofdstructuren, stratenpatronen en de historisch gegroeide *functionele* kenmerken. Zowel een grondige analyse van het architectonische beeld, als richtlijnen en aanwijzingen voor nieuw- of verbouw ontbreken vaak in dit instrument. Dit gevoegd bij het gegeven dat het beschermd stadsgezicht hoofdzakelijk is gericht op het beschermen van de stedenbouwkundige structuur maakt duidelijk dat een Beeldkwaliteitsplan naast een beschermd stadsgezicht niet overbodig is. Men zou zelfs kunnen stellen dat een beschermd stadsgezicht juist de behoefte aan een Beeldkwaliteitsplan oproept omdat dit laatste instrument concreet beschrijft en in beelden laat zien wat de karakteristieken zijn van het beschermde gezicht en hoe er ver- of gebouwd kan worden zonder bevriezend of juist onsamenvattend te zijn. Het beschermde stadsgezicht is het alomvattende kader waarbinnen gedacht moet worden over architectonische kwaliteit. In het Beeldkwaliteitsplan vindt dat denken daadwerkelijk (hardop) plaats. Een beschermd stadsgezicht stelt een bepaalde cultuurhistorische kwaliteit vast met de daarbij behorende globale kenmerken, bijvoorbeeld een stilistisch diverse 19de eeuwse gevelwand, een Beeldkwaliteitsplan laat de visuele principes zien die een dergelijke wand zijn kwaliteit geven (bijvoorbeeld de verhouding tussen orde en complexiteit).

Het is precies deze gedetailleerde visuele benadering van ruimtelijke kwaliteit die een welkome aanvulling zou zijn op de Rotterdamse praktijk.

Methoden en kosten van het Beeldkwaliteitsplan, de harde randvoorwaarden bij de ontwikkeling van een Beeldkwaliteitsplan

Het Beeldkwaliteitsplan is een 'polymorf' instrument. Dat betekent dat er vele typen van bestaan en er vele methoden in worden beoefend. Toch is de omvang van het begrip 'beeldkwaliteitsplan' niet oneindig op te rekken. De doelstelling van het Beeldkwaliteitsplan in het algemeen zijn voor een deel bepalend voor de methoden en de inhoud. Zo hoort elk Beeldkwaliteitsplan in hoofdlijnen gekenmerkt te worden door de vierslag:

- Beschrijving van het lopend ruimtelijk beleid (meestal verwerkt in de inleiding)
- Inventarisatie en analyse van de beeldbepalende factoren (stap 1)
- Waardering van de geanalyseerde karakteristieken, zowel in positieve als negatieve zin (stap 2)
- Gewenst beeld (stap 3)

Dit alles in tekst en beelden. Deze kunnen op concreet niveau uitgesplitst worden in de aspecten stedenbouw, architectuur, openbare inrichting (waaronder groen).

Het integrale karakter van het instrument stelt niet alleen harde randvoorwaarden ten aanzien van de methodische en inhoudelijke aspecten, maar ook ten aanzien van de organisatorische en instrumentele, dat wil zeggen: al dat wat er moet gebeuren om het uiteindelijke plan in te bedden in het bestaande beleid en daadwerkelijk te laten functioneren. Een samenwerking tussen alle partijen die vroeg of laat te maken krijgen met de handhaving van de doelstellingen en normen als het Beeldkwaliteitsplan eenmaal in werking is getreden, ligt dan voor de hand. Immers, als het plan eenmaal als beleidsstuk is aangenomen moeten de verschillende diensten en instanties er ok mee willen werken en vooral ook willen samenwerken om de gestelde doelen te bereiken. Op het instrumentele vlak betekent dit concreet gesteld dat bijvoorbeeld 'welstand' tijdens het maken ervan betrokken wordt bij het plan, dat de Dienst Openbare werken, de dienst Groenbeheer, de Dienst Stedenbouw en Volkshuisvesting, de verschillende corporaties en de bewoners op de hoogte moeten zijn van de ontwikkeling van het plan en hierop van tijd tot tijd hun visie moeten geven.

Een visueel aantrekkelijke omgeving is geen luxe, maar een noodzakelijke beleidsdoelstelling.

Visueel aantrekkelijk betekent vaak: het ziet er verzorgd uit, er is zichtbaar geld aan uitgegeven en er is met zorgvuldigheid en liefde aan ontworpen.

Visuele kwaliteit van de gebouwde omgeving staat dus dikwijls aan de BASIS van de waardering die stadsdelen, buurten of straten van bewoners en bezoekers krijgt en staat dus ook aan de basis van het 'reilen en zeilen' van een buurt in zijn algemeenheid, van zijn voorspoed of zijn sociale problematiek.